

Toruń, 30.12.2024 r.

Prof. dr hab. Maciej Serowaniec  
Katedra Prawa Konstytucyjnego  
Wydział Prawa i Administracji  
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

**Ocena rozprawy doktorskiej mgra Michała Słowaka  
pt. „Prawo państwa członkowskiego Unii Europejskiej do regulacji obszaru wymiaru  
sprawiedliwości”, Kielce 2024, ss. 255  
Promotor: prof. dr hab. Jerzy Jaskiernia**

**1. Uwagi wstępne:**

Podstawą do sporządzenia niniejszej recenzji jest uchwała Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z dnia 25 października 2024 r. powierzająca mi funkcję recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania Panu magistrowi Michałowi Słowakowi stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Recenzja rozprawy doktorskiej została sporządzona na podstawie art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668), w świetle którego „rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne”.

Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska Pana mgra Michała Słowaka pt. „Prawo państwa członkowskiego Unii Europejskiej do regulacji obszaru wymiaru sprawiedliwości”, przygotowana pod kierunkiem naukowym Pana prof. dra hab. Jerzego Jaskierni na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

**2. Wybór tematu rozprawy:**

Temat rozprawy doktorskiej „Prawo państwa członkowskiego Unii Europejskiej do regulacji obszaru wymiaru sprawiedliwości” zasługuje na szczególną uwagę ze względu na swoją aktualność i znaczenie w kontekście zarówno teoretycznym, jak i praktycznym. Problematyka ta dotyka jednego z kluczowych obszarów suwerenności państw członkowskich, a jednocześnie stanowi przestrzeń, w której coraz bardziej uwidaczniają się napięcia wynikające z relacji między prawem unijnym a prawem krajowym. W ostatnich latach temat regulacji wymiaru sprawiedliwości przez państwa członkowskie Unii Europejskiej zyskał na znaczeniu w związku z intensyfikacją dyskusji o praworządności, niezależności sądów oraz skutkach orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Debaty te pokazują, jak dynamiczna i kontrowersyjna jest ta problematyka, co czyni ją niezwykle atrakcyjną dla badań naukowych. Analiza granic prawa państw członkowskich do samodzielnego kształtowania wymiaru sprawiedliwości, przy jednoczesnym respektowaniu zasad unijnych, wpisuje się w istotne zagadnienia współczesnej doktryny prawa europejskiego.

Podjęcie tego tematu pozwala zgłębić fundamentalne zasady funkcjonowania Unii Europejskiej, takie jak pierwszeństwo prawa unijnego czy zasada lojalnej współpracy, które odgrywają kluczową rolę w rozstrzygnięciu konfliktów między poziomem krajowym a unijnym. Jednocześnie umożliwia ono refleksję nad pojęciem suwerenności państw członkowskich w obliczu dynamicznie rozwijających się mechanizmów integracyjnych w Unii Europejskiej. Wymiar sprawiedliwości, jako obszar o wyjątkowym znaczeniu dla struktury państw narodowych, stanowi szczególnie interesujące pole do badań z tego punktu widzenia.

Przedmiot rozprawy doktorskiej daje również możliwość rozważenia praktycznych implikacji wynikających z unijnych regulacji i orzecznictwa. W kontekście bieżących napięć między instytucjami unijnymi a niektórymi państwami członkowskimi praca taka mogłaby dostarczyć cennych wskazówek dotyczących interpretacji i wdrażania unijnych standardów w krajowych systemach prawnych. Może to mieć szczególne znaczenie dla polityków, prawników i urzędników, którzy zajmują się kształtowaniem prawa w obszarze wymiaru sprawiedliwości.

Nie ulega wątpliwości, że temat ten niesie ze sobą także pewne wyzwania. Wymaga on dogłębnego zrozumienia złożonej materii prawa unijnego oraz zdolności do interpretacji licznych orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości UE (TSUE) i krajowych aktów prawnych. Ponadto, wieloaspektowość zagadnienia – obejmująca kwestie prawne, polityczne i społeczne – wymaga od badacza interdyscyplinarnego podejścia oraz dużej precyzji analizy.

Niemniej, analiza propozycji badawczej wskazuje na brak wyraźnie zarysowanego celu badawczego, co może osłabiać przejrzystość i spójność pracy. Zamiast jasno określonego celu,

Autor prezentuje szereg hipotez badawczych, które mają zostać poddane weryfikacji. Pierwsza z przedstawionych hipotez zakłada, że kompetencje, które nie zostały powierzone Unii Europejskiej, należą wyłącznie do państw członkowskich, a obszar wymiaru sprawiedliwości, jako kompetencja niepowierzona, pozostaje w sferze wyłącznych prerogatyw krajowych. Jest to istotne założenie, które znajduje swoje potwierdzenie w podstawowych zasadach funkcjonowania Unii Europejskiej, jednak wymaga pogłębionego rozważenia, zwłaszcza w kontekście realiów integracji europejskiej i wzajemnych zależności między systemami prawnymi. Druga hipoteza stawia tezę, że mimo formalnego przypisania wymiaru sprawiedliwości do kompetencji państw członkowskich, w porządku prawnym Unii istnieją mocne podstawy, które pozwalają instytucjom unijnym na analizowanie przestrzegania praworządności w krajach członkowskich i podejmowanie działań w przypadku zagrożeń dla tej wartości. Tego rodzaju podejście odzwierciedla aktualne spory i debaty dotyczące możliwości ingerencji unijnych instytucji w obszary tradycyjnie uważane za wewnętrzne sprawy państw członkowskich. Trzecia hipoteza skupia się na traktatach unijnych oraz innych narzędziach prawnych jako podstawach do interwencji w sprawy dotyczące praworządności, gdy istnieje podejrzenie jej naruszenia przez państwo członkowskie. Podjęcie tego tematu pozwala na analizę prawnych podstaw działania Unii Europejskiej, takich jak artykuł 7 Traktatu o Unii Europejskiej czy zasady wynikające z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE. Czwarta hipoteza rozwija wątek uzasadnienia wzrostu aktywności Unii Europejskiej w kwestiach związanych z polskim wymiarem sprawiedliwości, wskazując na powiązanie między praworządnością a fundamentalnymi wartościami, takimi jak ochrona praw człowieka, godność ludzka, niedyskryminacja i skuteczne funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości. Jest to niezwykle istotne zagadnienie w kontekście kryzysu praworządności w niektórych państwach członkowskich, w tym w Polsce. Ostatnia hipoteza odnosi się do stanowiska polskiego rządu w sprawie uprawnień Komisji Europejskiej, które zdaniem Autora było błędne, szczególnie w zakresie twierdzeń o braku kompetencji Komisji do podejmowania działań w związku z naruszeniem unijnego prawa. Zagadnienie to wprowadza element oceny prawidłowości argumentacji przedstawianej przez stronę polską w toczących się sporach.

Przedstawienie tak wielu hipotez pozwala na szeroką analizę problematyki, jednak brak wyraźnie zdefiniowanego celu pracy może utrudniać ustalenie spójnej osi badawczej. Aby zwiększyć jasność i wartość naukową rozprawy, warto rozważyć sformułowanie głównego celu badawczego, który zsyntetyzowałby najważniejsze zagadnienia wynikające z hipotez i nadał pracy jednolity kierunek.

Nie mam jednak wątpliwości, że wybrany temat rozprawy doktorskiej jest ambitny. Pozwala na pogłębioną refleksję nad relacjami między prawem krajowym a unijnym, jednocześnie oferując potencjalnie praktyczne wskazówki dotyczące kształtowania polityki prawnej w państwach członkowskich. Przy odpowiednim podejściu badawczym i rzetelnej analizie temat ten może stanowić istotny wkład zarówno w rozwój doktryny prawa konstytucyjnego i europejskiego, jak i w dyskusję na temat przyszłości Unii Europejskiej jako wspólnoty prawnej.

### **3. Styl i metoda prezentacji tematu:**

Język pracy należy ocenić jako poprawny, a rozważania Doktoranta prowadzone są w sposób spójny i konsekwentny, co świadczy o umiejętności logicznego budowania argumentacji. Styl wypowiedzi jest adekwatny do naukowego charakteru dysertacji, a używana terminologia – precyzyjna i zgodna z wymaganiami dyscypliny nauk prawnych. Z recenzenckiego obowiązku należy jednak odnotować pojedyncze uchybienia stylistyczne i redakcyjne, które pojawiają się w pracy (przykładowo, na stronie 10 zauważono przesunięcie wersu, na stronie 20 i 32 niefortunne sformułowanie „w zapisach traktatowych” czy na stronie 225 „Rząd Polsk”). Są to jednak incydentalne kwestie, które można łatwo poprawić w dalszej edycji pracy. Przypisy zostały skonstruowane starannie i świadczą o dużej dbałości Autora o precyzyjne odwołania do literatury, aktów prawnych oraz orzecznictwa. Dzięki temu praca zyskuje na wiarygodności oraz umożliwia czytelnikowi łatwe śledzenie źródeł. Strona formalna pracy, obejmująca zarówno organizację tekstu, konstrukcję przypisów, jak i sposób prezentacji argumentacji, świadczy o dobrych umiejętnościach warsztatowych Doktoranta i zasługuje na pozytywną ocenę.

Doktorant wykazał się również znajomością i adekwatnym dopasowaniem metod badawczych do omawianego tematu dysertacji. W pracy zauważalne jest świadome wykorzystanie metody prawno-dogmatycznej, analizy systemowej oraz metody empirycznej, które pozwoliły na przeprowadzenie wieloaspektowej analizy problematyki funkcjonowania Unii Europejskiej w odniesieniu do państw członkowskich, a także stanowisk polskiego rządu i UE wobec reform wymiaru sprawiedliwości w Polsce. Metoda prawno-dogmatyczna została zastosowana zgodnie z jej założeniami. Doktorant poprawnie zidentyfikował kluczowe przepisy prawa i przeprowadził ich interpretację, wyprowadzając normy i reguły istotne dla omawianej problematyki. Choć analiza koncentruje się na literalnym znaczeniu przepisów, co może niekiedy ograniczać głębię wniosków, sama realizacja metody jest poprawna i adekwatna do charakteru pracy. W zakresie analizy systemowej Autor starał się ująć zjawisko praworządności

oraz kompetencje Unii Europejskiej w szerszym kontekście, uwzględniając relacje między różnymi obszarami jej funkcjonowania. Realizacja tej metody jest rzetelna, choć w niektórych fragmentach można odnieść wrażenie, że pewne aspekty mogłyby zostać bardziej rozwinięte, aby lepiej uwidocznić wzajemne powiązania i zależności. Metoda empiryczna została zastosowana w sposób odpowiedni, szczególnie w analizie stanowisk polskiego rządu i Unii Europejskiej wobec reform wymiaru sprawiedliwości w Polsce. Autor oparł się na obserwacjach i doświadczeniach, co nadało pracy praktyczny wymiar. Chociaż analiza empiryczna mogłaby być bardziej szczegółowa, zastosowanie tej metody w obecnym kształcie spełnia postawione przed nią cele.

Warto zauważyć, że w pracy pojawiła się również metoda historyczna, choć nie została ona bezpośrednio wskazana we wstępie. Jej zastosowanie w rozdziale I wzbogaca opracowanie, umożliwiając osadzenie analizowanych kwestii w odpowiednim kontekście czasowym. Niemniej jednak wprowadzenie tej metody już we wstępie pracy mogłoby wzmocnić spójność metodologiczną dysertacji. Przy tym warto także zwrócić uwagę, że praca mogłaby zyskać dodatkowy walor, gdyby autor zdecydował się na włączenie metody prawnoporównawczej. Porównanie rozwiązań prawnych stosowanych w różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej mogłoby dostarczyć szerszej perspektywy oraz ułatwić ocenę badanych zjawisk.

Podsumowując, Doktorant poprawnie wykorzystał przyjęte metody badawcze, co stanowi solidny fundament dla przeprowadzonej analizy. Choć pewne niedociągnięcia w zakresie spójności czy szczegółowości mogłyby zostać wyeliminowane, realizacja wybranych metod jest zgodna z ich założeniami i pozwala na osiągnięcie założonych celów badawczych.

#### **4. Baza źródłowa:**

Autor pracy wykazał się starannością w doborze i analizie literatury oraz bazy źródłowej, co stanowi silny fundament merytoryczny rozprawy doktorskiej. Wykaz źródeł, obejmujący aż 25 stron, świadczy o wszechstronnym podejściu do tematu badawczego oraz umiejętności selekcji materiałów zgodnie z najwyższymi standardami naukowymi.

Bibliografia została podzielona na monografie, studia i artykuły naukowe, publikacje elektroniczne, źródła prawa oraz orzeczenia sądowe, co ułatwia nawigację po wykorzystanych źródłach i podkreśla uporządkowany charakter analizy. Tak szeroki dobór literatury świadczy o głębokim zrozumieniu złożoności problemu badawczego oraz interdyscyplinarnym podejściu do jego rozwiązania. Na uwagę zasługuje również liczba odwołań do orzecznictwa sądowego, zarówno międzynarodowego, jak i krajowego. Wykorzystanie tych źródeł wzbogaca analizę i wskazuje na praktyczne zastosowanie badanych zagadnień w systemach prawnych. Dzięki

temu praca nie tylko wpisuje się w nurt teoretycznych badań, ale także ma potencjał aplikacyjny.

## **5. Konstrukcja i ocena merytoryczna rozprawy:**

Przedstawiona do recenzji rozprawa liczy 255 strony. Została ona podzielona na cztery rozdziały merytoryczne i opatrzona wprowadzeniem oraz zakończeniem. W ramach pracy wyróżniona została także bibliografia. Każdy z rozdziałów merytorycznych opatrzony jest zwięzłym podsumowaniem, które doskonale porządkuje prowadzone w poszczególnych rozdziałach rozważania. Doktorantowi z powodzeniem udało się także zachować proporcje pomiędzy poszczególnymi rozdziałami, co świadczy o opanowaniu przez Niego umiejętności syntezy analizowanych problemów badawczych. Dzięki temu praca nie przekracza rozsądnych granic wyznaczonych dla prac doktorskich. Nie zgłaszam zastrzeżeń w kwestii kolejności rozpatrywanych zagadnień. Kolejność ta jest uzasadniona merytorycznie, chronologicznie i logicznie.

Całość pracy jest poprzedzona dziewięciostronnicowym wprowadzeniem. W jego ramach Autor sformułował pięć hipotez badawczych, a także wskazał przy pomocy jakich metod badawczych będzie je weryfikował w dalszych częściach pracy. Poprawnie wypadła również zgrabna prezentacja treści poszczególnych rozdziałów pracy.

Rozdział pierwszy dysertacji doktorskiej stanowi swoiste wprowadzenie do problematyki podziału kompetencji pomiędzy Unię Europejską a jej państwami członkowskimi. Doktorant rozpoczyna od przedstawienia genezy powstania Unii Europejskiej, co jest kluczowe, aby zrozumieć kontekst, w jakim ukształtowały się zasady podziału kompetencji. Charakteryzując historię integracji europejskiej, Autor ukazuje główne traktaty, które stanowiły fundamenty procesu tworzenia UE, takie jak Traktat Rzymski, Traktat z Maastricht czy Traktat Lizboński. Zostały one omówione w sposób przejrzysty, co pozwala na zrozumienie ewolucji prawa unijnego i jego wpływu na kształt kompetencji Unii. W dalszej części rozdziału Autor przechodzi do analizy zasad funkcjonowania Unii Europejskiej, które są fundamentem dla późniejszych rozważań o podziale kompetencji. Analiza istoty zasady równości państw wobec traktatów, poszanowania tożsamości konstytucyjnych państw czy zasady lojalności jest niezbędna do zrozumienia, kiedy Unia Europejska powinna interweniować w danym obszarze, zostały przedstawione w sposób wyczerpujący. Kolejna część rozdziału dotyczy ram instytucjonalnych Unii Europejskiej. Autor szczegółowo przedstawia strukturę instytucji unijnych, które odgrywają kluczową rolę w procesie podejmowania decyzji oraz wykonywaniu kompetencji. Autor w sposób przejrzysty pokazuje,

jak każda z tych instytucji pełni określoną rolę w procesie legislacyjnym oraz w wykonywaniu prawa unijnego. Zrozumienie struktury tych instytucji jest niezbędne do analizy sposobu, w jaki kompetencje są dzielone i wykonywane. W dalszej części rozdziału autor omawia wartości Unii Europejskiej, które są podstawą dla działań w zakresie kompetencji. Wartości te obejmują m.in. poszanowanie praw człowieka, demokracji, rządów prawa oraz solidarności, a także integracji europejskiej. Wartości te stanowią ramy, w których Unia działa, i mają bezpośredni wpływ na kształt polityk i podejmowane decyzje. Autor podkreśla, że te fundamentalne zasady stanowią swoistą gwarancję, iż kompetencje Unii będą realizowane w sposób zgodny z wysokimi standardami demokratycznymi, prawnymi i społecznymi. W kolejnym podrozdziale Autor przechodzi do bardziej szczegółowego omówienia samego podziału kompetencji między Unię Europejską a państwami członkowskimi. Autor najpierw definiuje, czym są kompetencje w kontekście prawa Unii, wskazując na trzy podstawowe kategorie: kompetencje wyłączne, dzielone oraz uzupełniające (wspierające). Prezentacja tych kategorii jest szczegółowa i oparta na przykładach z praktyki, co pozwala na lepsze zrozumienie, jak podział kompetencji funkcjonuje w praktyce. Podjęta zostaje również kwestia istoty samego podziału kompetencji, która ewoluowała wraz z rozwojem Unii Europejskiej. Autor wskazuje na kluczowe zmiany, jakie zaszły w traktatach unijnych, w tym wprowadzenie zasad proporcjonalności i pomocniczości, które miały na celu zapewnienie lepszego wyważenia kompetencji pomiędzy Unią a państwami członkowskimi. Autor omawia również wpływ globalnych wyzwań, takich jak kryzys gospodarczy, zmiany klimatyczne czy problemy migracyjne, które mogą wpłynąć na konieczność rewizji podziału kompetencji. W części poświęconej zasadom podziału kompetencji, autor dokładnie analizuje, jak te zasady wpływają na praktyczne wykonywanie kompetencji przez Unię i jej państwa członkowskie. Zasada pomocniczości, jak już wspomniano, jest kluczowa w tym kontekście, ponieważ wskazuje, kiedy to Unia powinna interweniować w imieniu wspólnych interesów, a kiedy może zostawić decyzję w rękach państw członkowskich. Zasada proporcjonalności również pełni istotną rolę, ponieważ zapewnia, że Unia podejmuje tylko takie działania, które są adekwatne do postawionych celów. Zakończenie rozdziału stanowi omówienie propozycji dotyczących przyszłych zmian w podziale kompetencji. Autor przedstawia możliwe scenariusze, w których Unia Europejska mogłaby przejąć nowe kompetencje w obszarach takich jak polityka zdrowotna, bezpieczeństwo czy zarządzanie kryzysowe. Propozycje te są starannie opracowane, bazując na analizie obecnych trendów i zjawisk w UE.

Rozdział II dysertacji, zatytułowany „Wymiar sprawiedliwości jako obszar regulacyjny państwa członkowskiego”, stanowi ważny element pracy, podejmując istotne kwestie związane

z relacją między wymiarem sprawiedliwości w państwach członkowskich a regulacjami Unii Europejskiej. Tematyka poruszana w tej części pracy jest nie tylko aktualna, ale również głęboko osadzona w kontekście napięć między prawem krajowym a unijnym, co czyni ją szczególnie interesującą i istotną z perspektywy naukowej. Autor rozpoczyna analizę od przedstawienia organizacji wymiaru sprawiedliwości w państwach członkowskich Unii Europejskiej, kładąc nacisk na zasadę pierwszeństwa prawa unijnego. W tej części wyraźnie widoczna jest rzetelność merytoryczna i dobre zrozumienie traktatowych podstaw tej zasady. Autor umiejętnie łączy omówienie aspektów prawnych z ich praktycznymi konsekwencjami dla państw członkowskich, co pozwala na zrozumienie dynamiki relacji między poszczególnymi systemami prawnymi a regulacjami unijnymi. Dalsza część rozdziału dotyczy zagadnienia suwerenności i tożsamości konstytucyjnej państw członkowskich. Autor precyzyjnie wskazuje, w jaki sposób te dwie wartości mogą być postrzegane jako potencjalne źródło napięć w stosunkach z prawem unijnym. Poruszone zostały tutaj zarówno teoretyczne, jak i praktyczne aspekty problemu, co stanowi mocny punkt tej analizy. Szczególnie istotne wydaje się podkreślenie, że relacja ta jest dynamiczna i wymaga ciągłego dialogu między państwami członkowskimi a instytucjami unijnymi. W tym kontekście warto sformułować pod adresem Doktoranta pytanie czy struktura organizacji wymiaru sprawiedliwości może być traktowana jako element tożsamości konstytucyjnej państwa członkowskiego UE? Wartość merytoryczną dysertacji stanowi także omówienie Konstytucji RP z 1997 roku w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Autor trafnie wskazuje kluczowe przepisy konstytucyjne, które regulują relację między polskim porządkiem prawnym a prawem unijnym. W tej części szczególnie interesujące jest przedstawienie dylematów, jakie wynikają z konieczności pogodzenia zasady nadrzędności Konstytucji RP z zasadą pierwszeństwa prawa unijnego. Jednocześnie jednak można odnieść wrażenie, że analiza ta mogłaby zostać wzbogacona o bardziej szczegółowe omówienie orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w tej kwestii, co pozwoliłoby lepiej zobrazować praktyczne aspekty omawianego problemu. W rozdziale poruszono również kwestię niezależności sądownictwa jako jednego z fundamentów funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w Polsce oraz przesłanki do przeprowadzania reform w tym obszarze. W tej części Autor przekonująco argumentuje, dlaczego niezależność sądownictwa jest kluczowa nie tylko z perspektywy wewnętrznej, ale także w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Analiza opiera się na solidnych podstawach teoretycznych oraz uwzględnia aktualne debaty dotyczące tego zagadnienia. Niemniej, brak szerokiego odniesienia do raportów i ocen międzynarodowych, takich jak opinie Komisji Europejskiej czy innych instytucji unijnych, stanowi pewne niedopowiedzenie, które mogłoby



zostać uzupełnione. Ostatnia część rozdziału, poświęcona zmianom w wymiarze sprawiedliwości w Polsce po 2015 roku, jest szczególnie cenna ze względu na aktualność i wagę poruszanych problemów. Autor przedstawia różnorodne aspekty reform, uwzględniając zarówno ich uzasadnienia, jak i krytyczne opinie na ich temat. Analiza wydaje się wyważona, mimo to, można zauważyć pewien niedosyt w analizie skutków tych zmian z perspektywy europejskiej, szczególnie w kontekście rosnącego znaczenia mechanizmów praworządności w Unii Europejskiej.

Rozdział trzeci pracy doktorskiej jest kluczowym elementem analizy wpływu Unii Europejskiej na systemy wymiaru sprawiedliwości państw członkowskich. W sposób spójny Autor przedstawia przesłanki i mechanizmy ingerencji Unii w te obszary, kładąc nacisk na ich normatywne oraz praktyczne znaczenie. W pierwszej części rozdziału, Autor szczegółowo omawia znaczenie ochrony praworządności jako jednej z podstawowych wartości UE, uznawanej za przesłankę ingerencji w wymiar sprawiedliwości państw członkowskich. Analiza ta ukazuje nie tylko prawną, ale także polityczną wagę tej wartości w strukturze Unii. Szczególną zaletą tej części jest przedstawienie historycznych i traktatowych podstaw ochrony praworządności oraz ukazanie jej ewolucji w kontekście wyzwań, z jakimi Unia musiała się zmierzyć, w tym napięć związanych z przestrzeganiem zasad demokratycznych i rządów prawa przez niektóre państwa członkowskie. Kolejnym elementem, na który Autor zwraca uwagę, jest zasada pierwszeństwa prawa unijnego. Autor podkreśla, że zasada ta nie tylko wzmacnia skuteczność unijnego porządku prawnego, ale także wpływa na relacje między prawem unijnym a krajowym. Wskazanie na przykładach praktycznych, jak zasada pierwszeństwa jest stosowana i jakie wyzwania z nią związane napotykają sądy krajowe, stanowi ważny aspekt tej analizy. Szczególnie cenne jest odniesienie do sytuacji, w których zasada ta budzi kontrowersje lub wywołuje konflikty między organami unijnymi a państwami członkowskimi. Rozdział zawiera także szczegółowe omówienie mechanizmów ingerencji UE w przestrzeganie praworządności, takich jak procedura przewidziana w artykule 7 TUE oraz środki prawne wynikające z artykułów 258–260 TFUE. Analiza tych mechanizmów jest bardzo wyczerpująca, a Autor precyzyjnie wskazuje na różnice w ich zastosowaniu, skuteczności oraz ograniczeniach. Autor trafnie podkreśla, że procedura z artykułu 7 TUE, choć znacząca, często okazuje się niewystarczająca z powodu wymogu jednomyślności w Radzie Europejskiej, co czyni ją bardziej narzędziem politycznym niż prawnym. Z kolei procedury przewidziane w artykułach 258–260 TFUE ukazano jako skuteczne narzędzia prawne pozwalające Komisji Europejskiej reagować na naruszenia prawa unijnego, jednak ich skuteczność bywa ograniczona przez czasochłonność procesów oraz specyfikę stosowania sankcji finansowych.

Na tym tle interesujący jest także fragment poświęcony roli sądów krajowych oraz sędziów jako integralnej części europejskiego systemu wymiaru sprawiedliwości. Autor wskazuje, że sądy krajowe są „sędziami unijnymi” w sensie praktycznego stosowania prawa wspólnotowego i gwarantowania jego skuteczności. Podkreślenie znaczenia dialogu między sądami krajowymi a Trybunałem Sprawiedliwości UE, realizowanego poprzez instytucję pytań prejudycjalnych, ukazuje praktyczne mechanizmy integracji prawa unijnego z systemami krajowymi. Jednocześnie Autor zwraca uwagę na wyzwania związane z presją polityczną, jaka może być wywierana na sądy w niektórych państwach członkowskich, co zagraża niezależności wymiaru sprawiedliwości i podważa spójność systemu unijnego. Kwestia mechanizmu warunkowości, choć w pracy wspomniana, mogłaby zostać rozwinięta w sposób bardziej szczegółowy. Mechanizm ten, wprowadzony w ostatnich latach, wiąże wypłatę środków z budżetu Unii z przestrzeganiem zasad praworządności. Doktorant mógłby szerzej omówić nie tylko potencjalne korzyści wynikające z zastosowania tego narzędzia, ale także wyzwania, jakie przed nim stoją, w tym zarzuty dotyczące arbitralności i trudności w precyzyjnym zdefiniowaniu naruszeń. Analiza tego mechanizmu pozwoliłaby lepiej zrozumieć, w jaki sposób Unia Europejska stara się łączyć kwestie finansowe z ochroną swoich podstawowych wartości, jednocześnie wzmacniając skuteczność działań w obszarze praworządności. Zagadnienie to z pewnością może stać się przedmiotem dyskusji w trakcie publicznej obrony rozprawy doktorskiej. Pomimo zasygnalizowanych niedociągnięć rozdział trzeci stanowi solidną, wielowymiarową analizę przesłanek i mechanizmów oddziaływania UE na systemy wymiaru sprawiedliwości państw członkowskich. Autor umiejętnie łączy analizę normatywną z praktycznymi aspektami stosowania prawa.

Rozdział czwarty zatytułowany "Spór kompetencyjny na osi Polska-Unia Europejska w latach 2016-2022 w odniesieniu do regulacji obszaru wymiaru sprawiedliwości" podejmuje niezwykle istotny i aktualny problem związany z relacjami między Polską a instytucjami unijnymi. Rozdział ten stanowi pogłębioną analizę genezy oraz dynamiki sporu kompetencyjnego, który wyłonił się w związku z reformami w polskim systemie wymiaru sprawiedliwości. Jest to temat, który w literaturze naukowej i debacie publicznej cieszy się dużym zainteresowaniem. Autor w sposób systematyczny przedstawia kolejne etapy konfliktu, poczynając od jego genezy, przez działania Komisji Europejskiej, aż po stanowiska innych instytucji unijnych, takich jak Parlament Europejski czy Rada UE. Doktorant zwraca uwagę na kluczowe zarzuty wobec Polski, związane m.in. z naruszeniem zasad praworządności i niezależności sądownictwa. Istotną wartością tej analizy jest przedstawienie zarówno argumentów Komisji Europejskiej oraz Trybunału Sprawiedliwości UE, jak i reakcji polskich

władz, co pozwala na zrozumienie dwustronnego charakteru konfliktu. Swoje rozważania Doktorant oparł przede wszystkim na analizie dokumentów unijnych, takich jak rezolucje Parlamentu Europejskiego czy zalecenia Komisji, które zostały przedstawione w sposób rzetelny. Jednocześnie zwraca uwagę na przebieg debaty w Radzie UE, co pozwala na zrozumienie różnorodności stanowisk poszczególnych państw członkowskich wobec Polski. Komentarze i stanowiska polskich władz wobec działań instytucji unijnych zostały zaprezentowane z wyważeniem, co sprawia, że Doktorant unika nadmiernego wartościowania. Autor dobrze oddaje złożoność sytuacji, pokazując zarówno techniczny, jak i polityczny wymiar konfliktu. Całość analizy jest przejrzysta i uporządkowana, co sprzyja śledzeniu kolejnych etapów sporu. Warto jednak podkreślić, że temat ten jest wyjątkowo dynamiczny, a zmiany polityczne i prawne mogą wpływać na ocenę skuteczności i adekwatności działań podejmowanych przez obie strony konfliktu. Rozdział stanowi solidne tło do dalszych badań nad relacjami Polska-Unia Europejska, a szczególnie nad implementacją mechanizmu warunkowości oraz jego wpływem na procesy decyzyjne i polityczne w UE.

We wnioskach końcowych Autor w sposób zwięzły odniósł się do każdej z postawionych we wprowadzeniu hipotez badawczych. Doktorant trafnie konkluduje swoje rozważania stwierdzając, że praworządność jest fundamentalnym elementem demokratycznego systemu rządów. Zapewnia równowagę między władzą wykonawczą, ustawodawczą i sądowniczą, a także gwarantuje poszanowanie podstawowych praw i wolności obywatelskich. Bez praworządności, demokratyczne wartości i instytucje są zagrożone. Praworządność jest niezbędna do utrzymania zaufania do instytucji Unii Europejskiej.

Podsumowując formalną i merytoryczną ocenę pracy pragnę podkreślić, że mgr Michał Słowak posługuje się poprawnym warsztatem badań naukowych.

## **6. Konkluzja:**

Wskazane wyżej drobne mankamenty recenzowanej dysertacji nie wpływają w najmniejszym stopniu na jej ogólną, pozytywną ocenę, zwłaszcza w odniesieniu do realizacji wyznaczonych przez Autora celów badawczych. Przedłożona do oceny rozprawa doktorska prezentuje zatem ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie nauk prawnych, zaś jej przedmiotem jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

Mając powyższe na względzie stwierdzam, że rozprawa doktorska autorstwa Pana mgr Michała Słowaka pt. „Prawo państwa członkowskiego Unii Europejskiej do regulacji obszaru wymiaru sprawiedliwości”, przygotowana pod kierunkiem naukowym Pana prof. dra hab. Jerzego Jaskierni na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego

w Kielcach, spełnia wymogi przewidziane dla tego typu prac w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668). Wnoszę zatem o przyjęcie recenzowanej rozprawy doktorskiej oraz o dopuszczenie Pana mgra Michała Słowaka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Maciej Serowatek